

TÜRKİYE'NİN 2020 SONRASI DENİZEL PEYZAJLAR İÇİN POLİTİKA BELGESİ

OCAK 2022

Teşekkür:

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesine imkân tanıyan MAVVA Vakfı'na, SGP Türkiye'ye ve Politika Diyaloguna tüm katkı verenlere teşekkürlerimizi sunarız.

Yazarlar: Güner Ergün, Ayşegül Çil, Esra Başak

Kapak fotoğrafı: Koray Tufan

Grafik tasarım: Koray Tufan

Editör: Billur Karayalçın

1	KISALTMALAR	5
2	YÖNETİCİ ÖZETİ	6
3	GİRİŞ	10
4	AMAÇ	13
5	KAVRAMSAL ÇERÇEVE	14
6	DİYALOG PLANLAMA, GENEL ÇERÇEVE VE İÇERİK	17
7	ÇALIŞMA GRUPLARI, ÖNCELİKLİ HEDEFLER VE EYLEMLER ..	21
8	SONUÇ VE ÖNERİLER	28
9	KAYNAKLAR	31

KISALTMALAR

CBD/GBF	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 2020 Sonrası Küresel Biyolojik Çeşitlilik Çerçevesi
BÇS	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
DKA	Deniz (ve Kıyı) Koruma Alanı
EBÖA	Ekolojik ve Biyolojik açıdan Önemli Alanlar
FAO	Dünya Tarım Örgütü
GEF-SGP	Global Environment Facility - Small Grants Program
ICZM	Bütünleşik kıyı alanı yönetimi (Integrated Coastal Zone Management)
OECD	Diğer Etkin Alan Bazlı Koruma Tedbirler
ÖDA	Önemli Doğa Alanları
SEPLS	Sosyo Ekolojik Karasal ve Denizel Üretim Peyzajları

YÖNETİCİ ÖZETİ

Burapor, GEF Küçük Destek Programı (SGP) ve MAVVA Vakfı mali katkılarıyla yürütülen 'Türkiye'de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyalogu' çalışmasının sonuçlarını özetlemektedir. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) 2020 Sonrası Küresel Hedefleri çerçevesinde, 2020 yılında yapılması planlanan 15. Taraflar Konferansı'na kadar (COP15) ülke politika belgesi hazırlanmasına ve sonrasındaki süreç ve uygulamalara yol gösterebilecek eylemleri ve önerileri ihtiva etmektedir.

Politika Diyalogunun geliştirilmesinde Deniz Peyzajı yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, Küresel Biyolojik Çeşitlilik Çerçevesi uyarınca geniş ve gerekli ölçekte yönetimi sürdüreceği kapasite ve vizyonun sağlanması, devlet kurumları, özel kuruluşlar ve diğer paydaşların deniz yaşam alanlarının çeşitliliğini ve bolluğunu korumak ve insan refahını geliştirmek için iş birliği yaptığı, bilimsel ve stratejik olarak tanımlanmış çok kullanımlı deniz alanlarını ifade etmektedir.

Politika Diyalogu, Türkiye'de denizel biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve etkin yönetimi için uygun araçların kullanımına ilişkin çalışmaları ve ihtiyaçları ortaya koymuştur. Buna ek olarak, korunan alanların ötesinde, biyolojik çeşitliliğin yerinde ve uzun vadeli korunmasını sağlayan alanların tanınması açısından ileriye doğru atılmış önemli bir adım olarak "Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri (OECM)" de değerlendirilmiştir. Bu tedbirlerin 2030 yılına kadar deniz ve kıyı alanlarının %30'unun korunması gibi küresel biyolojik çeşitlilik hedeflerine ulaşılmasındaki rolüne, önemine ve sundukları temel fırsatlara da yer verilmiştir.

Ayrıca, kavramsal olarak Deniz ve Kıyı Koruma Alanları (DKA'lar), Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri (OECM), Sosyo-Ekolojik Karasal ve Denizel Üretim Peyzajları (SEPLs) ve küçük ölçekli balıkçılık faaliyetleriyle olan ilişkiler de ele alınmış; biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve ortak hedeflere ulaşmada somut faydaları olan, alan bazlı balıkçılık yönetimi yaklaşımlarının tanınması yoluyla balıkçılık yönetimi de dâhil olmak üzere sektörler arası koruma çabalarının önemine vurgu yapılmıştır.

Bu bilgi ve değerlendirmeler ışığında yapılan Denizel Peyzajlar için Politika Diyalogu temel alınarak bir Politika Belgesi hazırlanmıştır. Bu belgenin hazırlanmasında Türkiye'nin deniz ve kıyı kaynakları ile biyolojik çeşitliliğinin korunmasına ve/veya etkin yönetilen denizel koruma alanlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürüten kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, kooperatifler, sivil inisiyatifler ve akademik temsilcilerin birebir veya iş birliği içinde yürüttükleri, Türkiye'de örnek teşkil edecek başarılı çalışmaların sunum ve uygulamalarından yola çıkılmıştır.

Bu Politika Belgesi, Türkiye'de günümüze kadar yapılan çalışma ve politikaları destekleyen ve öncelikle uygulamaya yönelik (özellikle katılımçılık ve yerelde etkin deniz ve kıyı korumasının sağlanması gibi) konular dikkate alınarak oluşturulmuştur. Temel olarak; Kapsayıcı Yönetişim, Yeni Korunan Alanlar ile Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Kapsamının Artırılması ve Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının Etkin Yönetimi hedeflerine yönelik üç çalışma grubu tarafından geliştirilen eylemlere dayanmaktadır.

Türkiye'deki denizel peyzajların korunması için belirlenen hedefler altında, kısa ve orta vadede yapılması öngörülen eylemler ve bu eylemlerle ilişkili öncelikli konulara dair öneriler rapor kapsamında irdelenmiş; mevcut politikalara ilaveten, yerelde başarılı uygulamalar ile yeni fikirlerin uygulanabilirliği de paydaşlarla tartışılarak bir politika belgesi kapsamında sunulmuştur.

2030 yılına kadar, Türkiye'nin deniz ve kıyı alanlarının %30'u iyi bağlantılı ve etkin bir korunan alanlar sistemi ve diğer etkili alan bazlı koruma tedbirleri (OECM) aracılığıyla yeterince korunur.

HEDEF

01

KAPSAYICI YÖNETİŞİM

- Eylem 1.** Mevcut DKA'ların etkinliğinin değerlendirilmesi
- Eylem 2.** Kamusal ve sivil inisiyatiflerin / sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı yerel bir platform oluşturulması
- Eylem 3.** Merkezî yönetimle lobicilik yapılması
- Eylem 4.** Finansal sürdürülebilirliğin sağlanması
- Eylem 5.** DKA'ların yönetimi için komite oluşturulması
- Eylem 6.** Planlamaya esas temel veri eksikliklerinin tamamlanması
- Eylem 7.** Veri yönetim araçlarının oluşturulması
- Eylem 8.** Kapasitenin artırılması
- Eylem 9.** Korunan alanlar ağının oluşturulması

YENİ KORUNAN ALANLAR İLE DENİZ VE KIYI KORUMA ALANLARI KAPSAMININ ARTIRILMASI

02

- Eylem 1.** Tatlı su ekosistemleri (nehir havzaları, sulakalanlar dâhil) ile bütünleşik yönetim planı yapılabilecek alanlara öncelik verilmesi
- Eylem 2.** OECM konusundaki farkındalık artırılarak kriterlerin uygulanmasına rehberlik sağlanması
- Eylem 3.** Kriterlere uygun aday OECM envanterinin çıkarılması
- Eylem 4.** OECM alanlarının izlenebilirliğinin ve yönetilebilirliğinin sağlanması

HEDEF

03

DENİZ VE KIYI KORUMA ALANLARININ ETKİN YÖNETİMİ

- Eylem 1.** Yönetim Planları: açık ve uygulanabilir hedeflerin belirlenmesi
- Eylem 2.** Kapasite geliştirme ve artırma: denetim konusunda kapasite artırımı, yasal altlık oluşturulması, türler ve habitat çalışmaları
- Eylem 3.** Kaynak yönetimi: finansal kaynaklar ve insan kaynakları, bağımsız gelir modeli, karar vericiler ve kamu kurumlarının aynı katkısı

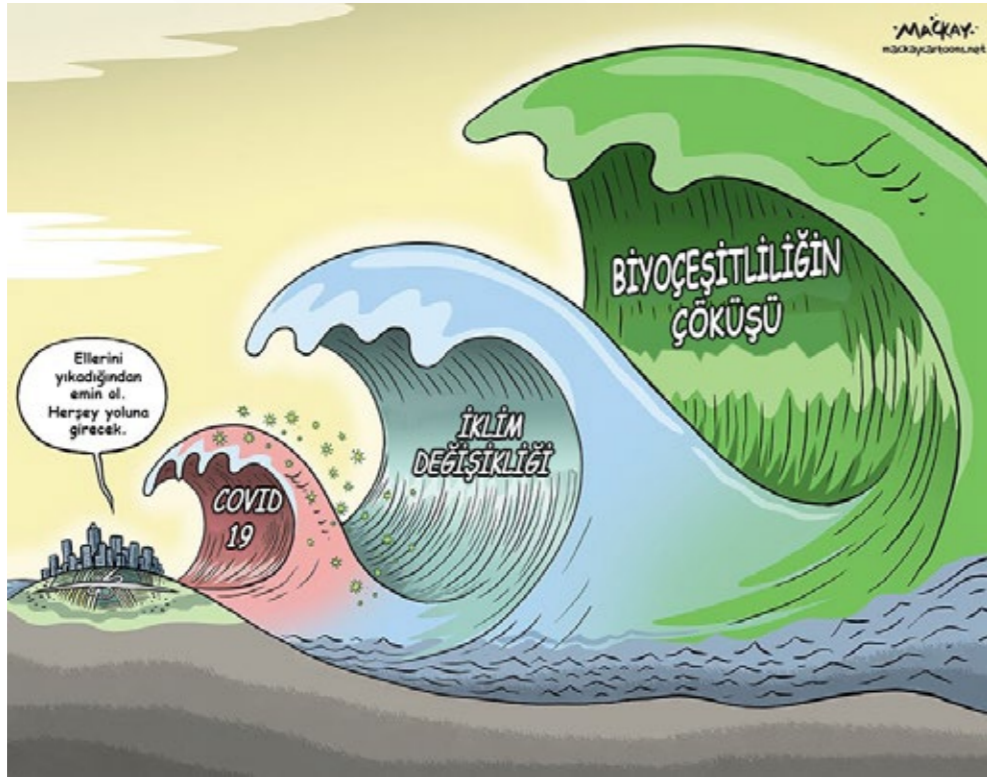
Bu çalışmaların sonucunda hazırlanan taslak rapor, politika belgesi hazırlama sürecine katkı sağlayan bütün kurum, kuruluş ve akademisyenler ile paylaşılmıştır. Bu kurum, kuruluş ve akademisyenlerin sağladığı geri bildirimler ve düzeltme/ekleme önerileri titizlikle değerlendirilmiştir. Söz konusu değerlendirme sürecinin sonunda, politika belgesi nihai hale getirilmiştir.

Türkiye'nin hem deniz çevresi ve kıyı alanlarının korunarak muhafaza edilmesinin, sürdürülebilir yönetiminin ve gelecek nesillere intikalinin sağlanması amacıyla hazırlanmış ulusal mevzuatı hem de taraf olduğu uluslararası sözleşme ve protokol hükümleri ve eylem planları kapsamında yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu politika belgesinin, söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesinde görev ve sorumluluğu olan kurum ve kuruluşlarımızın, 2030 yılı küresel hedeflerine ulaşma yolunda mevcut ve geliştirilecek politika, strateji ve uygulama çalışmalarına hizmet etmesi öngörülmektedir.

1.Giriş

Birçok ülke gibi Türkiye de denizlerin ve denizel kaynakların korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının sürdürülebilir kalkınma açısından taşıdığı önemi kabul etmektedir. Yoksulluğun azaltılmasına, sürdürülebilir ekonomik büyümeye, gıda güvenliğine, sürdürülebilir ve insana yakışır geçim kaynaklarının yaratılmasına katkıda bulunan ve aynı zamanda iklim değişikliğinin etkilerini tamponlayan denizlerimiz, sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenlerini teşkil etmektedir.

Öte yandan, dünya genelinde bir şok etkisine yol açan COVID-19 salgını, çevreyle ve özellikle biyolojik çeşitlilikle ilgili bir endişe dalgasını da beraberinde getirmiştir (Şekil 1). Dünya liderleri, Birleşmiş Milletler Biyoçeşitlilik Zirvesi'nde (Eylül 2020) çözümler bulma konusundaki taahhütlerini ve kararlılıklarını ifade etmişlerdir. Bu zirve, biyolojik çeşitlilik kaybına ilişkin konuları tartışmak için şimdiye kadar en yüksek sayıda siyasi liderin katıldığı toplantı olmuştur. Hem bilim insanları hem de hükümet liderleri, 2030 yılına kadar biyolojik çeşitlilik kaybının durdurulması, mümkünse tersine çevrilmesi ve doğaya ilişkin pozitif bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Şekil 1: Çevresel felaketlerin kümülatif etkileri (Graeme Mackay)

Deniz biyoçeşitliliğinin sıcak noktalarını korumak; mevcut balık av miktarını gelecekte de devam ettirebilmek ve su ürünlerinin varlığını ve geçim kaynaklarını gelecek nesiller için güvence altına almak açısından hayati önem taşımaktadır.

Okyanus ve denizlerin sınırlı kaynakları üzerindeki baskıları önlemek amacıyla küresel ölçekte yürütülen çalışmalar ve bu kapsamda verilen uluslararası taahhütler, ulusların Deniz ve Kıyı Koruma Alanı (DKA) ağları ve daha geniş mekânsal yönetim uygulamaları yoluyla bu alanlara daha etkin koruma sağlamalarına yöneliktir. Örneğin, Türkiye'nin de dâhil olduğu Akdeniz Havzası'nın %9,68'i DKA'lar ile korunmasına rağmen, etkin koruma faaliyetlerinin yürütüldüğü, yönetim planları uygulanan DKA'ların oranı yalnızca %1,27'dir (Şekil 2) (Gomei ve diğ. 2019).

Şekil 2: Akdeniz Havzasındaki DKA'lar ve yönetim planı bulunan DKA'lar (WWF MMI 2021).

Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) 2011-2020 Stratejik Planı kapsamında kabul edilen Aichi Biyoçeşitlilik Hedefleri, biyoçeşitlilik konusunda öncelikli eylemleri kapsayan ve taraf ülkelerce kabul edilmiş olan küresel çerçeveyi oluşturmaktadır. BÇS Tarafları, "Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri"nin (OECM), 20 maddeden oluşan Aichi Biyoçeşitlilik Hedefleri'nden Hedef 11'in bir bileşeni olduğunu; 14. Taraflar Konferansı'nda ise "Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri" (OECM) tanımını ve OECM'lerin belirlenmesi için yol gösterici ilkeleri, ortak özellikleri ve kriterleri kabul etmişlerdir (BÇS/COP/ARALIK/14/8).

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi kararına göre hükümetler, 2010 yılına kadar her eko-bölgenin en az %10'unu koruma hedefine ulaşmayı ve 2012 yılına kadar ekolojik olarak temsilci DKA ağları kurmayı taahhüt etmişlerdir. 2011 yılında, pek çok ülkenin bu hedefe ulaşmada karşılaştığı zorluklar göz önünde bulundurularak küresel hedef gözden geçirilmiş ve aşağıdaki gibi revize edilmiştir:

HEDEF 11

2020'ye kadar kıyı ve deniz alanlarının yüzde 10'u daha geniş kara ve deniz peyzajına entegre edilen, etkili ve eşit bir şekilde yönetilen, ekolojik açıdan temsilci ve iyi bağlantılı, korunan alan sistemleri aracılığıyla korunur.

Biyçeşitliliği destekleme politikalarındaki ve eylemlerindeki artışa rağmen, göstergeler 2011 ve 2020 yılları arasında biyçeşitlilik kaybına neden olan etkenlerin kötüleşerek biyçeşitliliğin daha da azalmasına yol açtığına işaret etmektedir. Küresel düzeyde, 2010 yılında sözleşme taraflarınca kararlaştırılan Aichi Biyçeşitlilik Hedefleri'nden hiçbiri tam olarak gerçekleşmemiştir.

Bir evvelki hedefin (2020'ye kadar karasal alanların %17'si ve denizel alanların %10'unun korunması) yerini alan 'BÇS 2020 Sonrası Küresel Biyolojik Çeşitlilik Çerçevesi' (CBD/GBF), "30'a 30" hedefi olarak bilinmektedir. Bu hedef, Biyçeşitlilik Stratejik Planı da dâhil olmak üzere, mevcut diğer uluslararası taahhütlerle tutarlı bir şekilde, 2030'a kadar biyolojik çeşitlilik açısından özellikle önemli alanlara odaklanılarak dünyanın en az %30'unun iyi bağlantılı ve etkili korunan bir alanlar sistemi ve Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri (OECM) aracılığıyla korunmasını ve muhafaza edilmesini amaçlamaktadır.

Ülkemizdeki korunan alanlar doğal, tarihi, kültürel, bilimsel ve estetik bakımdan önem taşıyan, tehlikeye maruz kalmış veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler ile ulusal mevzuatımız ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış, nadir, endemik türleri ve ulusal ve küresel ölçekte nesli tehlike altında olan tür ve habitatları içeren kara ve deniz alanlarıdır. Türkiye'nin DKA'larına ilişkin farklı bir koruma statüsü olmadığından, bu alanların yasal ve kurumsal yapısı mevcut "korunan alanlar" sistemi içerisinde değerlendirilmektedir.

Deniz ve kıyılara dayanan kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi, insanlığa ekonomik ve sosyal faydaların ve ekosistem hizmetlerinin sağlanabilmesi için şarttır. Doğal miras olan bu alanlar yerel kültürde de önemli bir rol oynamaktadır. İnsan baskısı ve iklim değişikliğiyle ilişkili etkiler, kıyı ve deniz alanlarına bağlı yaşayan toplumları ve ekonomileri daha fazla etkilemektedir. Bu etkilerin azaltılması ve denizel biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla, birçok ülkede DKA'lar tespit ve ilan edilmiştir.

30x30 hareketi için artan küresel ivme, korunan alanların ötesinde Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tebirleri (OECM), biyçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir balıkçılık yönetiminin ortak hedeflerine yönelik gayretleri de hızlandırmıştır. Etkin deniz yönetimini çoğaltmak için başarılı yaklaşımların belirlenmesi, böyle iddialı küresel hedeflere ulaşmak üzere tüm paydaşlar ile ortak bir bağlılık geliştirmek açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle Türkiye'nin denizel peyzajlarının korunması için önemli fırsatların ve etkin yönetim biçimlerinin ortaya konması ve acilen uygulamaya geçirilmesi, Türkiye'nin hem ulusal ve uluslararası platformlardaki itibarını artıracak hem de denizlerinin biyolojik çeşitliliğinin zenginleşmesini sağlayarak sağlıklı bir geleceği güvence altına alacaktır.

2. Amaç

Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi kapsamındaki 15. Taraflar Konferansı'nın (COP15), 2022 ilkbaharında düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu konferansa hazırlık amacıyla, Türkiye'nin denizel peyzajları için bir politika belgesi hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu belgeyle, özellikle konu ile ilgili tarafların ve paydaşların bilgi ve deneyimlerinden yola çıkılarak 2020 sonrasında Türkiye'de denizel biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerinin korunması ve etkin yönetimi için uygun araçların kullanımına dair çalışmaların ve ihtiyaçların ortaya koyulması hedeflenmiştir. GEF-SGP Türkiye iş birliği ve MAVVA Vakfı'nın finansal desteği ile gerçekleştirilen paydaşlar toplantısı (Politika Diyalogu), bu politika belgesinin temelini oluşturmaktadır. Yakın zamanda Türkiye denizlerinin hak ettikleri şekilde sürdürülebilir koruma ve kullanma modelleri ve yeni yönetsel yaklaşımlar ile etkin ve aktif uygulama planlarına doğru ilerlemesi açısından da önemli bir aşama olarak görülmektedir.

Ülke Politika Belgesinin hazırlanmasına destek ve uygulamada yol gösterici olabilecek öncelikli eylemlerin belirlenmesi ve ilgili paydaşlar arasında bilgi, deneyim ve görüş alışverişi için bir platform oluşturması amacıyla, 'Türkiye'de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyalogu' başlıklı bir toplantı düzenlenmiştir. 29-30 Kasım 2021 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen bu toplantının organizasyon ve kolaylaştırıcılığı Proje Evi Kooperatifi tarafından yürütülmüştür. Gerçekleştirilen Politika Diyaloguna, Türkiye'de deniz kıyı kaynaklarının ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve/veya etkin yönetilen denizel koruma alanlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar yürütmüş/yürütmekte olan sivil toplum örgütleri, kooperatifler, sivil inisiyatifler, balıkçılar ve diğer yerel temsilcilerin yanı sıra, onlarla iş birliği yapan kamu kurum ve kuruluşları ile akademik kurumların temsilcileri de katılmıştır (Ek 1).

Politika Diyalogu programının hazırlanmasında en önemli etkenler; BÇS kapsamında Türkiye'nin deniz ve kıyı koruma odaklı vaatlerini değerlendirmeye, küçük ölçekli balıkçılık başta olmak üzere denizel kaynakların mevcut durumlarını iyileştirmeye ve deniz ve kıyı koruma alanlarının etkin yönetimine ve yaygınlaştırılmasına yönelik başlıklar olmuştur (Bkz. Ek 2 - Diyalog Gündemi).

Bu Politika Belgesi, 29-30 Kasım 2021'de yürütülmüş olan diyalog çalışmaları sonucunda geliştirilen görüş ve önerileri özetlemektedir. Buna ek olarak, BÇS taahhütleri gereği DKA'larda yapılan ulusal, bölgesel ve uluslararası çalışmalardan elde edilen bulguları (ör. UNEP/MAP 2021) ve Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi (TVKGM 2014) gibi geçmişte yürütülmüş önemli projelerin çıktılarını da gözden geçirerek örtüşen konuları birleştirmektedir.

Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri:

Koruma alanları dışında kalan, coğrafi olarak tanımlı, ekosistem işlevleri ve hizmetleri ile bağlantılı biyolojik çeşitliliğin ve uygun durumlarda kültürel, kutsal, sosyo-ekonomik ve diğer ilgili yerel değerlerin yerinde korunması için, olumlu ve sürdürülebilir uzun vadeli sonuçlar elde edecek şekilde idare edilen ve yönetilen bir alandır (BÇS, Karar 14/8, 2018).

3. Kavramsal Çerçeve

Türkiye'nin On Birinci Kalkınma Planı'nda (2019-2023) Çevrenin Korunması başlığı altında yer alan Politika ve Tedbirler kapsamında "Kara ve denizdeki korunan alan miktarı artırılarak bu alanların etkin yönetiminin sağlanması için yeşil koridor oluşturulması, planlama ve altyapı çalışmaları gibi uygulamalar gerçekleştirilecektir" hükmü yer almaktadır. Son yıllarda, denizel biyolojik çeşitliliği korumak amacıyla ulusal bir DKA ağı geliştirmeye yönelik çabalar ivme kazanmıştır. Buna rağmen, bu alanların sayısı ve toplam büyüklüğü, uluslararası sözleşmelerle belirlenen nicel hedeflerden de ülkemizin biyolojik çeşitliliğini bütünüyle temsil etmekten de uzak görünmektedir.

Avrupa-Sibirya, Akdeniz ve İran-Turan olmak üzere üç ana biyo-coğrafi bölgesi olan Türkiye'nin üç tarafı Karadeniz, Ege Denizi ve Akdeniz ile çevrilidir. Bir iç deniz olan Marmara Denizi'nin de yer aldığı Türkiye, genel olarak 1988 yılından beri Akdeniz, Ege ve Marmara kıyıları boyunca DKA ilan etmektedir. Ülkemizde 27 adet DKA bulunmaktadır. Adalar, kıyı kumulları, deniz mağaraları, kıyısız lagünler gibi birçok önemli kıyısız ve denizel habitata ve nesli tehlike altında olan bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapan, farklı statülerde (Özel Çevre Koruma Bölgesi, Milli Park, Tabiat Parkı, vb.) koruma altında olan ve farklı bakanlıklar tarafından yönetilen bu alanlar yaklaşık 29,812 km²'lik bir alana yayılmıştır. Ayrıca, mevzuatla düzenleme getirilen dalışa yasak alanlar ve balıkçılığa kapalı alanların yanı sıra su ürünleri kaynaklarının korunması için su ürünleri avcılığına ilişkin yükümlülüklerin, yer, zaman, av vasıtaları ve yöntemlerine dair sınırlama ve yasaklamaların geçerli olduğu, oldukça geniş kıyı ve deniz alanları da mevcuttur.

Türkiye'de DKA'lar yasal bir koruma statüsüne sahip olmayan, ancak deniz ve kıyı alanları bulunan koruma alanları içinde değerlendirilmektedir. Başlangıçta balıkçılığı sınırlamak için bir araç olarak tanıtılmış ve kullanılmış olan DKA'ların balıkçılık ve ekosistem ölçeğinde biyoçeşitliliğin korunması bakımından sağladıkları faydalar zaman içinde daha belirgin hale gelmiştir. Balıkçılık

Denizel peyzaj (seascape) yaklaşımı, Ekosistem Temelli Yönetim ilkelerini uygulamak için pratik bir çerçevedir ve hem ekosistem sağlığına hem de insan refahına ikili odaklanarak, insanların ihtiyaçlarını da karşılayan sürdürülebilir, başarılı bir deniz korumasına ulaşmak için esastır..

bağlamında alan bazlı kapatmalar, belirli donanımları, mevsimleri veya hedef türleri sınırlayarak balıkçılık faaliyetlerini kısıtlayabilir ve balıkçılık yönetimi kapsamında rutin olarak kullanılabilir. Bu nedenle, bu alanlar 'Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri' (OECEM) olarak kabul edilebilir. DKA'lar ayrıca ekolojik mekanizmalar yoluyla ekosistem direncini destekleyerek iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesinde de önemli rol oynarlar (Şekil 3).

Türkiye'nin deniz çevresi ve kıyı alanlarının korunması, sürdürülebilir yönetimi ve gelecek nesillere intikalinin sağlanması amacıyla hazırlanmış ulusal mevzuatlarının yanı sıra taraf olduğu uluslararası sözleşme hükümleri kapsamında da yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için, kıyı ve deniz alanlarında yer alan kritik biyoçeşitlilik alanları ile tehdit ve tehlike altındaki deniz türlerinin korunup muhafaza edilebilmesi; ekosistem sağlığına ve insan refahına odaklanılarak deniz alanlarının sürdürülebilir ve başarılı bir şekilde korunabilmesi gerekmektedir. Bu da ancak "Deniz Peyzajı" yaklaşımı benimsenerek yerel, ulusal ve bölgesel ölçekte etkin politikaların uygulanmasıyla mümkün olabilecektir.

Denizel peyzajlar, geniş ve gerekli ölçekte yeterli yönetimi sürdürecektir kapasiteyi ve bütünsel vizyonu sağlamaktadır. Ayrıca, devlet kurumlarının, özel kuruluşların ve diğer paydaşların deniz yaşamının çeşitliliğini, bolluğunu korumak ve insan refahını geliştirmek için iş birliği yaptığı, bilimsel ve stratejik olarak tanımlanmış, geniş, çok kullanımlı deniz alanlarını içermektedir.

Şekil 3: Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının (DKA'lar) ve Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirlerinin (OECEM) faydaları (Kaynak: WWF MMI 2021)

Biyolojik çeşitliliğin korunmasına ilişkin ulusal ve küresel hedeflerin yerine getirilebilmesi için, Türkiye’de deniz peyzajı yaklaşımının siyasi ve finansal kurumlar tarafından desteklenmesi ve benimsenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalara temel oluşturmak üzere, ‘Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyalogu’ programı kapsamında yapılan çalışmada aşağıdaki başlıklar altındaki öncelikli hedef ve faaliyetler irdelenmiştir:

- Türkiye’de bugüne kadar Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi hükümleri kapsamında ulaşılmış olan hedefler,
- Denizel peyzajlarda olumlu koruma sonuçları veren başarılı uygulamalar (özellikle balıkçılık alanında),
- Küçük ölçekli kıyı balıkçılığı gibi doğal kaynaklar üzerindeki etkisi düşük olan balıkçılık sistemlerinin karar alma süreçlerinde dikkate alınma düzeyi,
- Türkiye deniz ve kıyılarındaki potansiyel ‘Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri’ (OECM) kapsamında değerlendirilebilecek alanların özellikleri.

Buna ilaveten, Sosyo-ekolojik Denizel ve Karasal Üretim Peyzajları (SEPLs) kavramına da yer verilmiştir. SEPLs; karalarda ve denizlerde bulunan, insan ve doğa arasındaki uzun bir etkileşim süreci sonucunda oluşmuş dinamik alanlar olarak tanımlanmıştır. Bu alanlar hem biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin korunmasını hem de insanlara fayda sağlayan üretim peyzajlarından oluşur (Doğa Derneği ve İdea Universal Derneği 2021). OECM ve SEPLs yaklaşımlarının denizlerin korunmasında, hem denizde hem de denizin kara ile ilişkili alanlarında (delta, sulakalan, körfezler, su yolları, vs.) ve bu alanlarda yapılan planlama ve koruma çalışmalarında kullanılacak ortak özellikleri ortaya koyulmuştur. Türkiye’de biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin yerinde korunmasını sağlayan, geleneksel üretim sistemlerinin ve yaşam tarzlarının sürdüğü birçok SEPLs örneği mevcuttur. Dolayısıyla, bu peyzajlar OECM kategorisi altında değerlendirilebilir. Bu kadim bilgilerin paylaşılmasına olanak verilmesini sağlayacak eylemlerin tanımlanması gerekmektedir.

4. Diyalog Planlama Genel Çerçeve ve İçerik

Politika Diyaloguna tüm paydaşların etkin katılımını sağlamak üzere, hazırlık aşamasında, çalışmada ulaşılmaması arzulanan hedeflerin sınırları çizilmiştir. Program gündemi, Proje Evi Kooperatifi tarafından SGP ve MAVA ile eşgüdüm içerisinde oluşturulmuştur. Çalışma gruplarını bir bilgi notu ve konuya ilişkin sunumlar ile desteklemek üzere hazırlanan bu gündem, bilgi ve deneyimlerin etkin bir şekilde paylaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca katılımcılar arasında cinsiyet eşitliğine de özen gösterilmiştir. Genç ve kadın balıkçıları temsil eden yerel görüşlere yer verilmesi sağlanmıştır. Programın birinci gününde yapılan sunumlar, diyalogun temel yapıtaşlarını oluşturmuştur.

Bu sunumların temel çıktıları, Türkiye’nin denizel peyzajlarının korunması için oluşturulacak politikalar açısından önemlidir. Diyalogun açılış konuşmasında, SGP Türkiye Ulusal Koordinatörü Gökmen Argun, Türkiye’nin BÇS uyarınca alacağı pozisyonun önemine değinerek Türkiye’nin denizel peyzajlarındaki kadim insan-deniz ilişkisini vurgulamış ve bu alanların korunmasında sivil aktörlerin uzlaşa ile hareket etmelerinin önemine değinmiştir.

“Ülkemizin denizel alanları ve barındırdıkları biyolojik çeşitlilik, sadece Türkiye’de değil, tüm Akdeniz’de ve küresel anlamda da büyük önem taşımaktadır. Bu toplantıda birlikte tasarlanan faaliyetler, tüm denizlerimizde insan-deniz arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirecektir.”

Proje Evi Kooperatifi’nden Güner Ergün, önceki koruma çalışmalarından yola çıkarak Türkiye’de DKA’ların tarihsel sürecini anlatmıştır. OECM’ye ilişkin fırsatlar ve yeni uygulamalar için rehber olabilecek konulara değinmiş ve Türkiye’de koruma statüleri dışında kalan uygulamaların adaptasyonu konusunu irdelenmiştir.

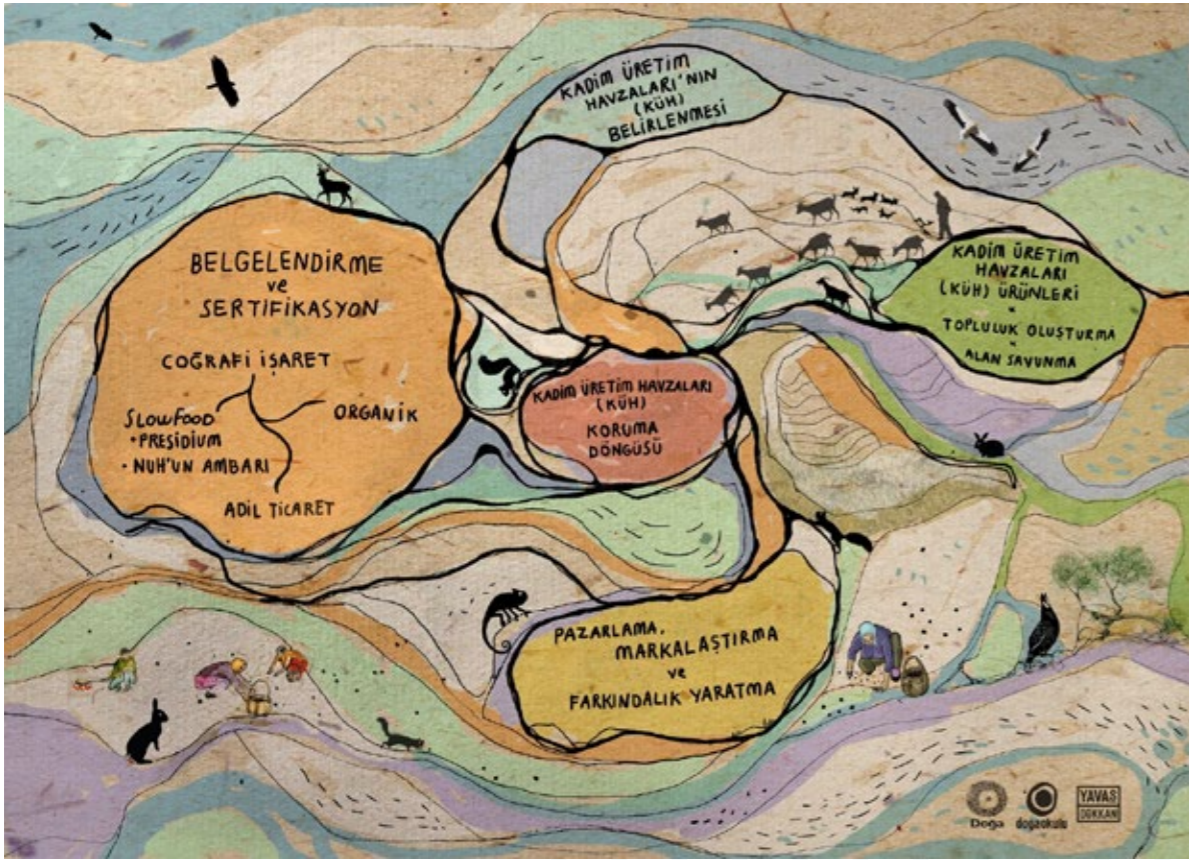
“Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’nde yer alan Aichi Hedefleri’nin 11. maddesi kapsamında, kıyı ve deniz alanlarına dair 30x30 hedefinin yerine getirilmesi amacıyla, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ve paydaşları çalışmalarına hızla devam etmektedir. Sözleşme kapsamında hazırlanmış olan yol haritasının uygulanmasına yönelik gayretler de yoğun bir şekilde yürütülmektedir.”

Proje Evi Kooperatifi’nden Esra Başak, 2014 yılında hazırlanan “Türkiye’nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi” taslağını özetlemiştir (TVKGM 2014). Taslak kapsamındaki 5 stratejik amacın ve bunlar altında yer alan eylemlerin hâlâ geçerliliğini koruduğunu ve bunun politika belgesi için önemli bir katkı olduğunu belirtmiştir (Ek 4).

Proje Evi Kooperatifi'nden Dr. Ayşegül Çil, doktora araştırması sırasında edindiği saha deneyimlerinden yararlanarak bu konuda bugüne dek alınan derslere ve gelecekte öncelik verilebilecek konulara dikkat çekmiştir. Bodrum Yarımadası örneğinden yola çıkarak, koruma alanlarında ya da korunması gerekli alanlarda yapılacak çalışmaların sosyal, kültürel ve antropolojik açıdan değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bütünleşik kıyı alanı yönetimi (ICZM) gibi çözümlerin gerçekte kıyı ve deniz kaynaklarını şimdiye kadar etkin bir biçimde koruyamadığını; yalnızca iyi birer referans bilgi, belge ya da rapor olarak kaldığını aktarmıştır.

"Kıyı kaynaklarını korumak için tüm faaliyetlerin koordinasyonuna ek olarak, planlanan faaliyetler için müzakere, iletişim ve paydaşların eşit ortaklığı açısından olgunlaşmış bir platform aracılığıyla güçlü bir iş birliğinin sağlanması da şarttır."

Doğa Derneği Doğa Kültürü Araştırmaları Koordinatörü Raziye İçtepe, sunumunda denizel peyzajların korunmasını destekleyen SEPLs yaklaşımını, yaşayan örnekler üzerinden anlatarak kadim uygulamaların sürdürülmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Şekil 4).

Şekil 4: Kadim üretim havzalarının koruma döngüsü (Doğa Derneği)

Diyaloğun bir diğer önemli bir bölümünü de çalışma gruplarına ve gelecekte yapılacak uygulamalara ilham vermesi açısından, denizel peyzajların korunması yönünde tamamlanmış veya devam etmekte olan iyi uygulamalar ve başarılı örnekler oluşturmuştur.

Cem Orkun Kırış (Sualtı Araştırmaları Derneği - SAD) bu kapsamda yaptığı sunumda, Önemli Doğa Alanlarını koruma ve savunma çalışmalarını, bu çalışmalarda karşılaşılan zorlukları ve savunuculuğun daha etkili olmasını sağlayabilecek yöntemleri anlatmıştır. Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında 28 vaka çalışılmış ve 19 alanda habitat tahribatı belgelenmiştir. Bu çalışmalar, deniz ve kıyıların peyzaj ve habitat özelliklerinin yerinden takip edilmesinin ve yerel halk ile iş birliği ve dayanışmanın başarı sağladığını göstermektedir.

Özel Çevre Koruma Bölgelerinde özel bir balıkçılık yönetiminin mümkün olup olmadığı konusunu ele alan Ege Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Vahdet Ünal, Gökova'da 2009 yılında başlayan, özellikle de ekosistem temelli balıkçılık yaklaşımıyla yapılan deniz ve kıyı çalışmalarını, 2020 yılına kadar olan evrimsel süreç içerisinde değerlendirmiştir (Vasconcellos ve Ünal 2022).

Pilot uygulamalara örnek olarak, Akdeniz Koruma Derneği tarafından hayata geçirilen, deniz koruyuculuğunda etkin izleme sistemleri ve SÜR-KOOP çalışmaları yer almıştır. Vahit Alan (AKD), sunumunda deniz koruyuculuğu için henüz herhangi bir yaptırım bulunmadığını ve yasal düzenleme yapılması gerektiğini özellikle belirtmiştir. Bu işin gönüllüler tarafından yürütüldüğüne dikkat çeken Alan, profesyonel bir yapılanmanın koruyuculuğa ve denizel biyolojik çeşitliliğin izlenmesine önemli katkılar sağlayacağını vurgulamıştır (Şekil 5).

Şekil 5: Akdeniz Koruma Derneği'nin deniz koruyuculuk çalışmaları (AKD 2021)

WWF Türkiye'den Ayşe Oruç ise küreselden yerele 2030 koruma hedeflerini değerlendirmiş ve WWF'in 2020 sonrası Türkiye'nin Akdeniz havzasındaki biyolojik çeşitliliğinin korunmasına yönelik dönüştürücü ve daha iddialı stratejik eylem planlarına ilişkin önerilerini sunmuştur.

5. Çalışma grupları, öncelikli hedefler ve eylemler

Diyalog toplantısının gündemine paralel olarak, katılımcılar üç gruba ayrılarak ana başlıklar üzerine çalışmışlardır. Politika diyalogu paydaş toplantısında elde edilen bulgular ve yapılan tespitler ışığında, boşluklar ve iyileştirme ihtiyacı bulunan alanlar ortaya koyulmuştur. Belirlenen hedef ve eylemleri desteklemek üzere hazırlanan tablolar (hedef, faaliyet, süre, sorumlu kurum, ilgili paydaşlar ve finansal kaynak) aşağıda detaylı olarak sunulmuştur.

Hedef 1. Kapsayıcı Yönetişim

Deniz ve kıyı alanlarının yönetiminde paydaşların hem karar alma süreçlerine hem de yönetime etkin katılımı ön planda tutulmuştur. Belirlenen önemli yönetim stratejileri ile bunların gerçekleştirilebilmesi için yasal ve kurumsal çerçeveyi güçlendirecek esaslar da kapsama dâhil edilmiştir.

Ayrıca, DKA'ların ve koruma önceliği olan alanların yerelden yönetiminin sağlanması, bölgesel farklılıklar gözetilerek 'Balıkçılığa Kapalı Alanlar'ın ve kaynak korumaya yönelik benzer uygulama metotlarının geliştirilmesi ve yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde sürdürülebilirliğin sağlanması da önem arz etmektedir. Bu kapsamda, mevcut DKA'ların etkileşim içinde bulunduğu havzaların, karasal ve denizel peyzajların ve bunların içerdiği ekosistem hizmetlerinin devamlılığını sağlayacak ekolojik koridorların kurulması ve bu havzaların, denizel-karasal peyzajların ve ekosistem hizmetlerinin farklı ekolojik, sosyal ve ekonomik bileşenlerini ve akışlarını daha iyi anlamak üzere veri elde edilmesini sağlayacak araştırmalar yürütülmesi amacıyla, uygulanabilir eylemler belirlenmiştir. Ayrıca, DKA'ların ve OECEM'nin bulunduğu bölgeleri etkileyen baskıların ortadan kaldırılmasına yönelik eylemler ve iş birlikleri için yapılması gerekenler ve bu eylemlerin nasıl ve kimler tarafından yapılacağı da tartışılmıştır (Tablo 1).

Bu hedef kapsamında aşağıdaki eylemler belirlenmiştir:

- Eylem 1.** Mevcut DKA'ların etkinliğinin değerlendirilmesi
- Eylem 2.** Kamusal ve sivil inisiyatiflerin / sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı yerel bir platform oluşturulması
- Eylem 3.** Merkezî yönetimle lobicilik yapılması
- Eylem 4.** Finansal sürdürülebilirliğin sağlanması
- Eylem 5.** DKA'ların yönetimi için komite oluşturulması
- Eylem 6.** Planlamaya esas temel veri eksikliklerinin tamamlanması
- Eylem 7.** Veri yönetim araçlarının oluşturulması
- Eylem 8.** Kapasitenin artırılması
- Eylem 9.** Korunan alanlar ağının oluşturulması

Tablo 1. "Kapsayıcı Yönetişim" başlığı altında önerilen eylemler

HEDEF 1. Kapsayıcı Yönetişim					
Eylem	Nasıl	Kim	Ne zaman	Paydaşlar	Kaynaklar
A					
-Mevcut DKA'ların etkinliğinin değerlendirilmesi	-Göstergeler (Başarı durumu) -Merkezî ve yerel yönetim mevzuatlarının bütünleştirilmesi	-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Tarım ve Orman Bakanlığı	Kısa vadede	-İlgili kamu kurumları -STK'lar -Üniversiteler	-SGP, MAVA
-Kamusal ve sivil inisiyatiflerin/sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı yerel bir platform oluşturulması	-İş birliği protokolleri yapılması -Aktif katılım	-Yerel idareciler -Yerel STK'lar -Yerel inisiyatifler	Kısa vadede	-Tüm yerel paydaşlar	-SGP
-Merkezî yönetim lobicilik yapılması	-Ulusal STK ağı oluşturulması	-Merkezî yönetimler -Lider aktörler	Orta vadede	-Merkezî yönetimler -Lider aktörler -Yerel, ulusal STK'lar -Üniversiteler	
-Finansal sürdürülebilirliğin sağlanması	-Bütçe oluşturulması	-İlgili kamu kurumları (Merkezî yönetim)	Orta vadede	-Kamu kurumları -Yerel yönetimler	-Kamu bütçesi -Uluslararası fonlar
B					
-DKA'ların yönetimi için komite oluşturulması	-Mevzuat düzenlenmesi	-İlgili kurum ve kuruluşların karar vericileri	Orta vadede	-İlgili kurum ve kuruluşların karar vericileri -Tüm yerel paydaşlar	
C					
-Planlamaya esas temel veri eksikliklerinin tamamlanması	-Kaynak taraması ile eksiklerin çıkarılması	-İlgili bakanlıklar	Orta vadede	-İlgili bakanlık birimleri -DKA Komitesi	-SGP, MAVA

-Veri yönetim araçlarının oluşturulması	-Veri tabanı oluşturulması -Veri elde etme, erişim ve fayda paylaşımı protokolleri yapılması	-İlgili bakanlıklar	Orta vadede	-İlgili bakanlık birimleri -DKA Komitesi	
-Kapasitenin artırılması	-Eğitim etkinlikleri yapılması	-İlgili bakanlıklar	Orta vadede	-İlgili bakanlık birimleri -Yerelde DKA Komitesi	-Kamu bütçesi -Uluslararası fonlar
D					
-Korunan alanlar ağının oluşturulması	-Ekolojik, sosyo-ekonomik araştırmalar -Alan içi ve dışından gelen baskıların senaryo ve model bazlı çalışılması -DKA'ların biyokıymetlendirilmesi	-İlgili bakanlıklar	Orta vadede	-İlgili bakanlık birimleri -STK'lar -Üniversiteler	-Kamu bütçesi -Uluslararası fon kuruluşları

Hedef 2. Yeni Korunan Alanlar ile Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Kapsamının Artırılması

Yeni korunan alanlar gerektiren türler ve habitatların tanımlanması, bu tür ve habitatların korunması için belirlenecek deniz ve kıyı alanlarını içeren koruma alanlarının seçilmesi ile OECEM'ler konusunda farkındalık artırılarak OECEM kriterlerinin uygulanmasına yönelik rehberlik için olanak sağlanacaktır. Bu hedef kapsamında deniz ve kıyı alanlarını içeren koruma alanları sisteminin yapısına ve bağlantısına katkıda bulunabilecek OECEM'lerin belirlenerek diğer sektörlerle işbirliği yapılması tartışılmıştır. Ayrıca, OECEM özelliği taşıyan potansiyel bölgelerdeki sürdürülebilir kaynak yönetimi sağlayan sosyal ve kültürel pratiklerin devamlılığını sağlayacak faaliyetlerin desteklenmesi öngörülmüştür (Tablo 2).

Bu hedef kapsamında aşağıdaki eylemler belirlenmiştir:

Eylem 1. Korunan alanlar önceliklendirilirken tatlı su ekosistemleri (Nehir havzaları, sulakalanlar dahil) ile bütünleşik yönetim planı yapılabilecek alanlara öncelik verilmesi

Eylem 2. OECEM'ler konusunda farkındalık artırılarak kriterlerin uygulanmasına rehberlik sağlanması

Eylem 3. Kriterlere uygun aday OECEM'lerin envanterinin çıkarılması

Eylem 4. OECEM alanlarının izlenebilirliği ve yönetilebilirliğinin sağlanması

Tablo 2. "Yeni Korunan Alanlar ile Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Kapsamının Artırılması" başlığı altında önerilen eylemler

HEDEF 2. Yeni Korunan Alanlar ile Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Kapsamının Artırılması					
Eylem	Nasıl	Kim	Ne zaman	Paydaşlar	Kaynaklar
- Tatlı su ekosistemleri (Nehir havzaları, sulak alanlar dâhil) ile bütünleşik yönetim planı yapılabilecek alanlara öncelik verilmesi	-Su Çerçeve Direktifi, Deniz Stratejisi Çerçeve Direktifi'nin ilkeleriyle uyumlu bir mevzuat oluşturulması (İlgili mevzuatın taranarak iyileştirilmesi, eksik olan mevzuatın düzenlenmesi) -Merkezî ve yerel yönetim mevzuatlarının bütünleştirilmesi	-Tarım ve Orman Bakanlığı -Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı -Kültür ve Turizm Bakanlığı	2030'a kadar	-STK'lar -STG'ler -Balıkçılar -Tarım ve Balıkçılık Koop. -Yerel yönetimler -Sanayi Kuruluşları -Sanayi Odası -Turizmciler -Üniversiteler (Akademisyenler) -Yerel halk	-Ulusal ve uluslararası fon kuruluşları -Yerel yönetimler -Sanayi odaları
-OECEM konusundaki farkındalık artırılarak kriterlerin uygulanmasına rehberlik sağlanması	-Yerel ve ulusal medyanın etkin kullanımı -Ziyaretler -Festivaler -Hedef grupların eğitimi	-STK'lar -Yerel Yönetimler -Tarım ve Orman Bakanlığı -Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı -Kültür ve Turizm Bakanlığı, -Millî Eğitim Bakanlığı -Üniversiteler	5 yıl içinde	-STK'lar -Yerel yönetimler -Tarım ve Orman Bakanlığı, -Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Ulaştırma ve Altyapı Bak. -Kültür ve Turizm Bakanlığı -Üniversiteler	-Ulusal ve uluslararası fon kuruluşları -Yerel yönetimler -Sanayi odaları
-Aday OECEM envanterinin çıkarılması	-Deniz ve kıyı alanlarındaki mevcut sürekli balıkçılığa kapalı alanların haritalara işlenmesi (GIS) -İmar planlarındaki yapılaşmaya kapalı alanların belirlenmesi -Merkez Av Komisyonu kararları doğrultusunda ava kapalı adalar ve kıyı alanlarının belirlenmesi -Su ürünleri üretimine tahsis edilmiş alanların belirlenmesi -Coğrafi gri zonların belirlenmesi (Ege Denizi)	-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	2 yıl içinde	-STK'lar -Yerel Yönetimler -Tarım ve Orman Bakanlığı -Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Ulaştırma ve Altyapı Bak. -Kültür ve Turizm Bakanlığı -Millî Savunma Bakanlığı -Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı -Üniversiteler	-Ulusal ve uluslararası fon kuruluşları

-OECEM alanlarının izlenebilirliğinin ve yönetilebilirliğinin sağlanması	-Envanterle belirlenen alanların sınıflandırılması ve seçilmesi -Alan kullanan kurumların izleme ve yönetim sorumluluğunu üstlenmesiyle ilgili mevzuat geliştirilmesi -İzleme verilerinin ilgili veri tabanına aktarılması	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	Envanterlerin tamamlanma sını takiben 3 yıl içinde	-STK'lar -Yerel yönetimler -Tarım ve Orman Bakanlığı -Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı -Ulaştırma ve Altyapı Bak. -Kültür ve Turizm Bakanlığı -Millî Savunma Bakanlığı -Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı -Üniversiteler	Kamu bütçesi
--	--	--	--	--	--------------

Hedef 3. Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının Etkin Yönetimi

Tüm DKA'ların ve potansiyel OECEM alanlarının etkin bir şekilde yönetilmesinin sağlanması ve alan yönetim planlarının yapılarak uygulama ve izleme çalışmalarının yürütülmesi için İş Planları hazırlanmalıdır. Yeterli kaynak ayrılarak yönetim planları periyodik olarak gözden geçirilmelidir. DKA'ların daha etkin bir şekilde yönetilmesinin sağlanması ve bu amaca yönelik olarak elde edilecek bilimsel verilerin yönetimi ve entegrasyonu için, bireysel ve kurumsal kapasitenin artırılması şarttır. Bu hedef kapsamında koruma sonuçlarının izlenmesi, yönetim etkinliğinin ortak yönetim ve katılımcı süreçler yoluyla güçlendirilmesi, yerel paydaşların sürecin tüm aşamalarına dâhil edilmesi ve taşıdıkları sorumluluklar ön plana çıkarılmıştır (Tablo 3).

Bu hedef kapsamında aşağıdaki eylemler belirlenmiştir:

Eylem 1. Yönetim Planları: açık ve uygulanabilir hedeflerin belirlenmesi

Eylem 2. Kapasite geliştirme ve artırma: denetim konusunda kapasite artırımı, yasal altlık oluşturulması, türler ve habitat çalışmaları

Eylem 3. Kaynak yönetimi: finansal ve insan kaynakları, bağımsız gelir modeli, karar vericiler ve kamu kurumlarının aynı katkısı

Tablo 3. "Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının Etkin Yönetimi" başlığı altında önerilen eylemler

HEDEF 3. Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının Etkin Yönetimi					
Eylem	Nasıl	Kim	Ne zaman	Paydaşlar	Kaynaklar
A					
-Yönetim Planları: açık ve uygulanabilir koruma hedeflerinin belirlenmesi	-Eğitim ve farkındalık çalışmaları (Koruma neden gereklidir?) -Yerinde uygulama, örnekleme, yapılan çalışmalar (Foça örneği) -Mevcut yönetim planlarının uygulanmasında kapsayıcı katılımcılığın sağlanması	-Yerel Halk -STK -Kamu kuruluşları ve üniversiteler -Kurul (İlgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, su ürünleri kooperatifleri, kadın balıkçılar) -Yerel yönetim birimi -Akademisyenler -Deniz koruma diyalogu	Kısa vadede (Kurulun belirlenmesi, eğitim ve farkındalık, mevcut yönetim planlarının analizi ve değerlendirilmesi, paydaşların bir festival aracılığıyla bir araya getirilmesi)	-İlgili kamu kurumları -STK'lar -Üniversiteler -Kurul üyeleri -Genç/Kadın balıkçılar -Tüm yerel paydaşlar	- SGP, MAVA -Ulusal ve uluslararası fon kuruluşları - Kooperatifler (İnsan kaynağı)
B					
-Kapasite geliştirme ve artırma: Denetim konusunda kapasite artırımı, yasal altlık oluşturulması, tür ve habitatlara ilişkin çalışmalar	-Eğitim ve farkındalık çalışmaları -Kapasite geliştirme (İnsan kaynakları) -Mevcut yönetim planlarının etkin yönetimi, analizi ve değerlendirilmesi -İzleme ve değerlendirme -Hayvan hakları bağlamında eğitim -Kurul oluşturulması -Kamuoyunun oluşturulması -Cezaların %5' inin alan ihtiyaçları için kullanılması -Mevzuat düzenlenmesi	-İlgili kurum ve kuruluşların karar vericileri (yasal altlık) -Kurul (İlgili kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, su ürünleri kooperatifleri, kadın/genç balıkçılar) - Yerel yönetim birimi	Kısa vadede Lobi faaliyetleri (Kurumların ve ekiplerin belirlenmesi, lansman, denizel habitatların izlenmesi ve değerlendirmesi, hassas türlerin (RedList) etkisi)	-İlgili kurum ve kuruluşların karar vericileri -Tüm yerel paydaşlar -STK'lar	-Kamu bütçesi (Aynı katkı, insan kaynağı) -Belediyeler (Deniz koruyuculuğu sistemi) -SGP, MAVA

C					
-Kaynak yönetimi: Finansal kaynaklar ve insan kaynakları, bağımsız gelir modeli, karar vericiler ve kamu kurumlarının aynı katkısı	-Sürdürülebilir finansal kapasitenin ve mekanizmanın oluşturulması -Lobicilik	-İlgili kamu kurumu	Kısa vadede (Lobi faaliyetleri, saha görüşmeleri, kaynak geliştirme faaliyetleri)	-İlgili kamu kurumları	Kamu bütçesi (Aynı katkı, insan kaynağı)

6. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için yapılan Politika Diyalogu, BÇS yolunda önemli adımların atılmasını sağlayacak konuların tespit edilmesine vesile olmuştur. Uluslararası bağlamda, Akdeniz’in Deniz Çevresinin ve Kıyı Bölgesinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Barcelona Sözleşmesi) ve Protokolleri’nin 22. Akit Tarafları toplantısında (COP 22 Antalya) biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik alınan kararlarda, DKA’lar için “2020 sonrası Bölgesel Strateji ve Akdeniz’deki Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Önlemleri” yer almaktadır (UNEP/MAP 2021). Türkiye’de yapılan çalışmayla da örtüşen bir şekilde, 2020 sonrası Bölgesel DKA ve OECM Stratejisi, ‘Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirlerinin’ (OECM) tanımlanması ve raporlanması da dâhil olmak üzere koruma kapsamını artırmak için temel eylemleri belirlemektedir. Önerilen eylemler ayrıca DKA’lar içindeki yönetişimin geliştirilmesini, bunların yönetim etkinliğinin iyileştirilmesini ve DKA’ları başarılı kılmak için hükümetlerin ve diğer paydaşların dâhil edilmesini öngörmektedir. Buna ilaveten, Dünya Tarım Örgütü’nün (FAO) 2022 yılını “Uluslararası Küçük Ölçekli Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yılı” olarak ilan etmesi Politika Diyalogu toplantısında da dile getirilmiş olan tüm bu başlıklar açısından kapsayıcı bir niteliktedir. Uluslararası Küçük Ölçekli Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yılında, tüm BM ve FAO tarafları Küresel Eylem Planında küçük ölçekli balıkçılık sistemlerinin sıralanan yapı taşlarına vurgu yapmaktadır (FAO 2021)²:

1. Çevresel Sürdürülebilirlik: Küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin uzun ömürlülüğü için biyoçeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı
2. Ekonomik Sürdürülebilirlik: Küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için kapsayıcı değer zincirlerinin desteklenmesi
3. Sosyal Sürdürülebilirlik: Küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin sosyal kapsayıcılığını ve refahını güvence altına alma
4. Yönetişim: Politika ortamlarının oluşturulmasında ve güçlendirilmesinde, küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği paydaşlarının etkin katılımını sağlama
5. Cinsiyet eşitliği ve eşitlik: Küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinde kadın ve erkeklerin eşit olduğunu kabul etme
6. Gıda güvenliği ve beslenme: Sürdürülebilir gıda sistemlerinde, küçük ölçekli balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin sağlıklı beslenmeye katkısını teşvik etme
7. Direnç: Küçük ölçekli zanaatkâr balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin çevresel bozulma, şoklar, afetler ve iklim değişikliğine karşı hazırlıklı olma ve uyum sağlama kapasitesini artırma.

Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için yapılan Politika Diyalogunun paydaşları, Türkiye deniz ve kıyıların ve bu alanlardaki doğal kaynakların üzerindeki baskıların etkilerinin gün geçtikçe artmakta olduğunu altını çizmişlerdir. Katılımcılar tarafından belirlenen öncelikli hedeflere acilen ulaşılması için kısa ve orta vadede yoğun çalışmalar yapılması, öngörülen eylemlere ilişkin önerilerin planlama ve proje geliştirme adımlarının ilgili tarafların ve paydaşların katkıları ile yürütülmesi, Türkiye’de denizel peyzajların korunmasına daha güçlü ve etkin yönetim şekilleri ile hızla devam edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

² FAO’nun Uluslararası Geleneksel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yılı (2022) Küresel Eylem Planı Politika Diyalogu kapsamında Proje Evi Kooperatifi tarafından tercüme edilmiştir.

Aşağıda, Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için yapılan Politika Diyalogu sonucunda üç ana başlık altında sunulan hedef ve eylemlerin gerçekleştirilmesine yönelik öne çıkan temel sonuç ve önerilerin bir özeti sunulmaktadır. Bu önerilerin birçoğu, 2014 yılında Türkiye’nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hazırlanan taslak ‘Türkiye’nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi’nde ele alınan, ancak hayata geçirilemeyen stratejik amaçları birebir kapsamaktadır (Bkz. Ek 4).

1. Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirleri (OECM) de dâhil olmak üzere DKA’ların tespit, tescil ve yönetimi için ulusal yasal düzenlemelerin yapılması,
2. Balıkçılığa Kapalı Alanlar da dâhil olmak üzere DKA’ların sayı ve kapsamının artırılması, izlenebilirliğinin ve yönetilebilirliğinin sağlanması için sinerji ve bilgi paylaşımının en üst düzeye çıkarılması,
3. Biyoçeşitliliğin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin iyi bağlantılı ve etkili DKA sistemleri ve OECM yoluyla sağlanmasında ilgili kurum, kuruluş ve paydaşların tam desteğinin sağlanması,
4. Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının (DKA’lar) ve (OECM) yönetimi için korumadan sorumlu ilgili kurumların yapı ve kapasitelerinin güçlendirilmesi,
5. DKA’ların ve OECM’nin yönetiminde kamu kurumları, kuruluşlar ve sivil inisiyatifler arasında ağ temelli iş birliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi,
6. Politika yapıcılarının, karar vericilerin ve paydaşların DKA’lar ve OECM hakkındaki iletişim, anlayış, farkındalık ve bilgilerinin güçlendirilmesi,
7. Potansiyel OECM’nin (DKA) belirlenmesi, envanterinin çıkarılması, ulusal ve bölgesel veri tabanlarına rapor edilmesi,
8. 2030’a kadar karaların, iç suların, kıyı ve deniz alanlarının en az %30’unun; entegre, etkin ve adil bir biçimde yönetilen, ekolojik temsiliyeti yüksek ve birbiriyle bağlantılı korunan alanlardan ve Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Tedbirlerinden (OECM) oluşan ekolojik ağlar aracılığıyla korunmasının sağlanması,
9. Her DKA için ekosistem temelli balıkçılık yönetimi de dâhil olmak üzere, alana özel ve detaylı çalışılmış bir Yönetim Planı ve finansal plan hazırlanması, uyarlanabilir planlama ve yönetim çerçevelerinin geliştirilip güçlendirilmesi,
10. Kıyı ve deniz çevresinin mekânsal veri ihtiyacının tamamlanarak veri yönetiminin sağlanması,
11. DKA’lar için yapılan özel yönetim planlarının mekânsal planlarla bütünleştirilmesinin sağlanması,
12. Yönetim Planı bulunmayan DKA’lar için bu planların finansal projeksiyonlarının yapılması ve sürdürülebilir finansman mekanizmalarının geliştirilmesi,
13. DKA’ların ve OECM’nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine, mavi ekonomiye, iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına ve adaptasyonuna olan katkılarının muhasebeleştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması.

Türkiye için geliştirilmiş olan bu Politika Belgesinde yer alan öneriler, deniz ekosistemlerinin ve barındırdıkları denizel biyolojik çeşitliliğin korunması açısından vazgeçilmez olan ulusal ve bölgesel stratejilerle de birçok bakımdan uyum göstermektedir. Bu önerilerin ışığında, çalışma kapsamında ele alınan öncelikli eylemlerin 2022 yılından itibaren yerelden etkin yönetim anlayışı ile yeni modeller, stratejiler, projeler ve programlar aracılığıyla ivedilikle uygulanarak deniz ve kıyı alanlarının korunması zorunludur. Bu eylemlerin uygulanmasında görev alacak taraflar, diyalog sürecinde bilgi paylaşımı ve deneyimlerini en üst düzeyde kullanma becerisine sahip olduklarını göstermişlerdir. Tüm paydaşların (katılımcıların) yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası deneyim ve kapasitelerini kullandığı başarılı uygulamalardan yola çıkarak yerelde güçlenme sağlanmalı, sürdürülebilir bir yönetim şekli ile Türkiye'nin deniz ve kıyı alanları için ulusal ve uluslararası platformlarda daha çok ses getirecek net hedeflere doğru sistematik bir şekilde ilerlenmelidir.

Kaynaklar:

Convention on Biological Diversity. 2018. Decision COP XIV/8. Protected Areas and Other Effective Area-Based Conservation Measures.

Claudet, J., Loiseau, C., Sostres, M., Zupan, M. 2020. Underprotected Marine Protected Areas in a Global Biodiversity Hotspot. *One Earth* 2, 380–384

Doğa Derneği ve İdea Universal. 2021. Sosyo-Ekolojik Karasal ve Denizel Üretim Peyzajları Anlayışının Uygulanması – Stratejik Yaklaşım Raporu. Karar Alıcılar için Özet. Sosyo-Ekolojik Üretim Alanlarının Türkiye’de Yaygınlaştırılması Projesi.

FAO. 2021. International Year of Artisanal Fisheries and Aquaculture 2022 Global Action Plan. Rome.

Gomei M., Abdulla A., Schröder C., Yadav S., Sánchez A., Rodríguez D., Abdul Malak D. 2019. Towards 2020: how Mediterranean countries are performing to protect their sea. WWF. 38 pages.

UNEP/MAP. 2021. Post-2020 Regional Strategy for marine and coastal protected areas (MCPAs) and other effective area-based conservation measures (OECMs) in the Mediterranean. Specially Protected Areas Regional Activity Centre (SPA/RAC), Tunisia.

TVKGM. 2014. Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi (taslak), The National Strategy of Marine and Coastal Protected Areas of Turkey (draft). PIMS 3697: Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Teknik Rapor Serisi 21: 52 sf.

Vasconcellos, M. and Ünal, V., eds. 2022. Transition towards an ecosystem approach to fisheries in the Mediterranean Sea – Lessons learned through selected case studies. FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper No. 681. Rome, FAO. <https://doi.org/10.4060/cb8268en>

WWF MMI. 2021. 30x30: Akdeniz’de biyolojik çeşitliliği ve balık stoklarını yeniden canlandırmak.

Ek 1- Katılımcı Listesi

Ad	Soyad	Kurum
Eylül	Açikkol	Idea Universal
Nevzat	Ağaoğlu	Doğal Denge Derneği
Vahit	Alan	Akdeniz Koruma Derneği
Gökmen	Argun	UNDP GEF-SGP
Eylül	Ataç Bedir	SUR-KOOP Kadın Balıkçı Komisyonu
Hülya	Atalan	Adana Yumurtalık - Ayvalık Köyü Su Ürünleri Koop. Kadın Balıkçı Komisyonu
Soner	Atalan	Adana Yumurtalık - Ayvalık Köyü Su Ürünleri Koop. Kadın Balıkçı Komisyonu
Hürdoğan	Aydoğdu	Agrida Tarım ve Turizm Derneği
Esra	Başak	Proje Evi Kooperatifi
Can	Bizsel	Dokuz Eylül Üniversitesi - Deniz Bilimleri Enstitüsü
Mine	Canikli	SURKOOP
Canan	Cantemur	Kültür ve Turizm Bakanlığı - Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü
Işın	Çavdar	Agrida Tarım ve Turizm Derneği
Ebru	Çelik	WWF Türkiye
Burak	Çiçek	Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAU) - Fen ve Edebiyat Fakültesi
Ayşegül	Çil	Proje Evi Kooperatifi
Eylül	Dizdaroğlu	Doğa Araştırmaları Derneği
Filiz	Eker	Tarım ve Orman Bakanlığı - Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
Güner	Ergün	Proje Evi Kooperatifi
Sezer	Göktan	Doğal Denge Derneği
Can	Görgün	Akyaka Balıkçılık Kooperatifi
Derya	Güçlü	Doğa Derneği
Halil İbrahim	Gündoğan	SUR-KOOP - Genç Balıkçı Komisyonu
Raziye	İçtepe	Doğa Derneği
Gökhan	Kaboğlu	Dokuz Eylül Üniversitesi - Deniz Bilimleri Enstitüsü
Esra	Kartal	Akdeniz Koruma Derneği
Atilla	Kaya	Agrida Tarım ve Turizm Derneği
Kenan	Kedikli	Küçükyalı Su Ürünleri Kooperatifi
Almila	Kindan Cebbari	TURÇEV Türkiye Çevre Eğitim Vakfı
Cem Örkun	Kıraç	Sualtı Araştırmaları Derneği (SAD)
Başak	Koca	Tarım ve Orman Bakanlığı - Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Volkan	Narcı	Deniz Yaşamını Koruma Derneği
Ayşe	Oruç	WWF-Türkiye
Banş	Özalp	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - Deniz Teknolojileri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü
Nuri	Özçelik	Tarım ve Orman Bakanlığı - Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
Ulku	Özgüler	Sahil Güvenlik Komutanlığı
Ramazan	Özkaya	SURKOOP

Ad	Soyad	Kurum
Celal	Safsoylu	Adana-Karataş Su Ürünleri Kooperatifi
Yalçın	Savaş	Sualtı Araştırmaları Derneği (SAD)
Şule	Sumlu	Sahil Güvenlik Komutanlığı
Ethem Eren	Süleymanoğlu	SUR-KOOP Genç Balıkçı Komisyonu
Hatice	Şahin	Tarım ve Orman Bakanlığı - Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Çağıl	Toparlak Alkan	TURMEPA Deniz Temiz Derneği
Zafer	Tosunoğlu	Ege Üniversitesi - Su Ürünleri Fakültesi
Nadir	Uslu	Tarım ve Orman Bakanlığı - Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
İrfan	Uysal	Tarım ve Orman Bakanlığı - Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü
Vahdet	Unal	Ege Üniversitesi - Su Ürünleri Fakültesi
Fatik	Unsal	Sahil Güvenlik Komutanlığı
Aygül	Yılmaz	Tarım ve Orman Bakanlığı - Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
Engin	Yılmaz	Yolda Girişimi

Ek 2 - Türkiye'de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyalogu - Gündem

Tarih: 29-30 Kasım 2021 Yer: Ankara Plaza Otel

1. GÜN 29 Kasım 2021		
29/11/2021 Sabah: 9:30 – 12:30		
Açılış, Ana Temalar ve Diyalog Stratejisi		
Saat	Etkinlik	Not
9:30-10:00	Kayıt	Tüm katılımcılar
10:00	Açılış konuşmaları - Giriş ve genel tanıtım - Katılımcıların tanışması - Amaç ve hedefler	Gökmen Argun (SGP Türkiye) Tüm katılımcılar Proje Evi (PE)
10:30-12:00	İlgili terimler ve konular - Türkiye'de Deniz Koruma Alanlarının kısa tarihi ve uluslararası taahhütler - Denizel ve kıyı alanlarının sürdürülebilir yönetimi ile ilgili bazı tanımlar ve mevcut politikalar - Sosyo-ekolojik Karasal ve Denizel Üretim Alanları (SEPLs) - Soru & Cevap	Güner Ergün (PE) Ayşegül Çil (PE) Doğa Derneği İdea Universal
12:00 – 12:30	Çalışma yöntemi ve grup çalışmaları - Amaçlar ve beklenen çıktılar - Yöntem - Grup çalışmaları	Proje Evi
12:30	Öğle Yemeği	
29/11/2021 – Öğle sonrası: 13:30-17:00		
Deneyimler ve Pilot Uygulamalar, Grup Çalışmaları		
13:30 – 15:00	Yerel ve bölgesel ölçekte uygulanan başarılı örnekler ve projeler: - Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Özel Balıkçılık Yönetimi Mümkün mü? - Türkiye kıyılarında Önemli Doğa Alanlarını Koruma ve Savunma: Somut Sonuçlar - Korunan alanlarda deniz koruyuculuğu sistemi - Balıkçılık sektöründe sosyal kapsayıcılık - Çanakkale Boğazı nesli tehlike altındaki mercan resifleri	Vahdet Ünal (Ege Üni.) Can Görgün (Akyaka Su Ür. Koop.) Cem Orkun Kırac (SAD) Vahit Alan (AKD) Reyhan Yakışır (SÜR-KOOP) Barış Özalp (ÇOMU)
15:00 – 15:15	- Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi (taslak) - Değerlendirme - Türkiye'de denizel peyzajların tematik önceliklerinin belirlenmesi (İnteraktif çalışma)	Esra Başak (PE)

15:15 – 15:30	Çay/Kahve molası	
15:30 – 17:00	Grup çalışmaları 1: - Mevcut uygulamalarda karşılaşılan temel sorunlar ve acil olarak ele alınması gereken konular - Politika ve yönetim stratejileri - Yerel deneyimlerin ulusal platforma etkileri (planlama ve uygulama) - Denizel biyolojik çeşitlilik ve ekosistemlerin korunması ve yönetimi için uygun araçlar	Proje Evi Tüm katılımcılar
2. GÜN 30 Kasım 2021		
Saat	Konu	Katılımcı
30/11/2021 – Sabah: 9:30-13:00		
Grup Çalışmaları		
9:30-10:30	Güne başlarken Grup çalışmaları özeti (bir önceki günkü çalışmaların kısa sunumları)	Proje Evi Tüm katılımcılar
10:30-11:30	- Küreselden yerele 2030 koruma hedefleri - "Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Önlemleri" (OECM) tanımı ve uygulamaları - Türkiye'de OECM için fırsatlar - İş birlikleri ve yönetim şekilleri için öneriler	Ayşe Oruç (WWF-Türkiye) Güner Ergün (PE) Tüm katılımcılar
11:30	Çay/Kahve molası	
11:30-12:30	Grup Çalışmaları 2: - Grup çalışmaları - SEPLs ve OECM sunumları çerçevesinde başarı faktörleri ve fırsatlarımız - Sivil aktörlerin sürece katılımı	Tüm katılımcılar
12:30	Öğle yemeği	
13:30		
30/11/2021 – Öğleden sonra: 14:00-16:15		
Diyalog Sonuç ve Önerileri		
13:30-15:30	Grup Çalışmaları 3: - Yol haritası ve eylemler için birlikte çalışalım!	Tüm katılımcılar
15:30-16:00	- Bu toplantıdan sonraki 8 ay - Sonuç ve değerlendirmeler	Proje Evi

Ek 3 Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyaloğu - Bilgi Notu

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) Tarafları, Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Önlemlerinin (OECM) 2011-2020 Biyoçeşitlilik Stratejik Planı’ndaki 20 Aichi Biyoçeşitlilik Hedefinden biri olan Hedef 11’in bir bileşeni olduğunu, bununla birlikte 14. Taraflar Konferansı’nda da “Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Önlemi” (OECM) tanımını ve OECM’lerin tanımlanması için yol gösterici ilkeleri, ortak özellikleri ve kriterleri kabul etmişlerdir. (CBD/COP/ARALIK/14/8).

2030 yılına kadar gezegenin % 30’unu koruma hedefi olan 30x30 hareketi için artan küresel ivmede korunan alanların ötesinde OECM’ler, biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir balıkçılık yönetiminin ortak hedeflerine doğru büyük bir çalışma yürütülmektedir. Bu küresel biyoçeşitlilik çerçevesi hedefinin yerine getirilebilmesi için esas olarak deniz peyzajı yaklaşımının siyasi ve finansal kurumlar tarafından desteklenmesine ve benimsenmesine ihtiyaç vardır.

Denizel peyzajlar (seascapes), geniş ve gerekli ölçekte yeterli yönetimi sürdürecektir kapasiteyi ve bütünsel vizyonu sağlar ve devlet kurumlarının, özel kuruluşların ve diğer paydaşların deniz yaşamının çeşitliliğini, bolluğunu korumak ve insan refahını geliştirmek için işbirliği yaptığı, bilimsel ve stratejik olarak tanımlanmış geniş, çok kullanımlı deniz alanlarını ifade eder. Denizel peyzajlar, yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte etkin politikaların sürdürülebilir kalkınmaya doğru bir yol oluşturma yetenekleri bakımından önemlidir. Böyle iddialı küresel hedeflere ulaşmak için, etkili deniz yönetimini çoğaltmak için başarılı olmuş yaklaşımları belirlemek, tüm paydaşlar ile ortak bir bağlılık geliştirmek için oldukça önemlidir.

Deniz Peyzajı yaklaşımı, Ekosistem Temelli Yönetim ilkelerini uygulamak için pratik bir çerçevedir ve hem ekosistem sağlığına hem de insan refahına ikili odaklanarak, insanların ihtiyaçlarını da karşılayan başarılı uzun vadeli deniz korumasına ulaşmak için esastır.

Diğer Etkili Alan Bazlı Koruma Önlemleri:

Koruma alanları dışında kalan, coğrafi olarak tanımlı, ekosistem işlevleri ve hizmetleri ile bağlantılı biyolojik çeşitliliğin ve uygun durumlarda kültürel, kutsal, sosyo-ekonomik ve diğer ilgili yerel değerlerin yerinde korunması için, olumlu ve sürdürülebilir uzun vadeli sonuçlar elde edecek şekilde idare edilen ve yönetilen bir alandır (BÇS, Karar 14/8, 2018).¹

¹ Orijinal Tanım: ‘A geographically defined area other than a Protected Area, which is governed and managed in ways that achieve positive and sustained long-term outcomes for the in-situ conservation of biodiversity, with associated ecosystem functions and services and where applicable, cultural, spiritual, socio-economic, and other locally relevant values’ (CBD, 2018)

Kıyı ve deniz koruma alanlarının ve OECM’lerin beraber biyoçeşitliliği etkin, uzun vadeli ve yerinde korunmasına yol açması beklenmektedir. Bununla birlikte, koruma alanların birincil yönetim hedefi doğayı korumak olmakla birlikte, OECM’ler bir amaç olarak doğayı korumaya sahip olabilir veya olmayabilir.

OECM kriterleri:

Kriter A: Alan mevcut durumda koruma alanı olarak tanınmamakta

Kriter B: Alan idare edilmekte ve yönetilmekte

Kriter C: Biyoçeşitliliğin yerinde korunmasına sürekli ve etkili katkı sağlamakta

Kriter D: Ekosistem işlevleri ve hizmetleri ile ve kültürel, kutsal, sosyo-ekonomik ve diğer ilgili yerel değerler ile ilişkili

OECM’lerin temel değeri, ilk önceliği biyoçeşitliliğin korunması olmayan pek çok sektörün, politika ve eylemlerinin uygulanmasında biyoçeşitliliğin korunmasını ilerletme çabalarını kolaylaştırması ve tanıması için bir fırsat olmalarıdır.

OECM’ler, daha geniş karasal ve denizel peyzajlar ile entegre edilmiş, ekolojik olarak temsili ve iyi bağlantılı koruma sistemlerine katkıda bulunabilir ve bunu yaparken bir dizi olumlu koruma sonucu üretebilir.

BÇS tarafları, karar alıcılar, bilim insanları, uygulayıcılar ve fon sağlayan taraflardan oluşan koruma topluluğu, koruma alanlarının yanı sıra OECM’leri daha fazla incelemeye ve kullanmaya çağırılmaktadır. Türkiye’de de denizel biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerinin korunması ve yönetimi için uygun araçların kullanımına ilişkin çalışmalar son yıllarda giderek önem kazanmaktadır.

Bu çerçevede gerçekleştireceğimiz 2 günlük ‘Türkiye’de 2020 Sonrası Denizel Peyzajlar için Politika Diyaloğu’ programı ile:

- Bugüne kadar Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi hükümleri kapsamında Türkiye’de hangi hedeflere ulaşıldığı,
- Denizel peyzajlarda olumlu koruma sonuçları veren başarılı uygulamaların (özellikle balıkçılıkta) neler olduğu,
- Küçük ölçekli kıyı balıkçılığı gibi düşük etkili balıkçılık sistemlerinin karar vermede ne ölçüde dikkate alındığı,
- Türkiye deniz ve kıyılarındaki potansiyel ‘Diğer Etkili Alan Temelli Koruma Önlemleri’ (OECM’ler) altında ne gibi alanların değerlendirilebileceği hususlarında katılımcı bir tartışma platformu oluşturacağız.

Ayrıca, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi-COP15 için ülke politika belgesi hazırlanmasına yardımcı olabilecek ve uygulamada yol gösterebilecek öncelikli eylemlerin belirlenmesi amacıyla, ilgili paydaşlar arasında bilgi alışverişini sağlayacak bir politika diyaloğu yürüteceğiz.

EK 4: 'Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi' (Taslak) Stratejik Amaçları

Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hazırlanan taslak 'Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Ulusal Stratejisi' çalışmasında yer alan Stratejik Amaçlar aşağıdakilerden oluşmaktadır (TVKGM 2014).

Stratejik Amaç 1: Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının yönetimi için kurumsal yapıyı ve kapasiteyi güçlendirmek ve toplumsal farkındalığı artırmak

Stratejik Amaç 2: Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarında gelir üretimini ve maliyet etkin yönetimi sağlamak

Stratejik Amaç 3: Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarının yönetiminde kamu, özel kurum/kuruluşlar ve sivil inisiyatifler arası koordinasyonu güçlendirmek

Stratejik Amaç 4: Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarında yapılan yönetim planlarının mekansal planlarla bütünleştirilmesini sağlamak

Stratejik Amaç 5: Türkiye'deki kıyı ve deniz değerlerini temsil eden Deniz ve Kıyı Koruma Alanlarını niteliksel ve niceliksel kapsamda geliştirmek

Proje Evi Kooperatifi
Moda Caddesi
Borucu Han No:20/204
Kadıköy - İstanbul

t: +90 216 338 26 65
w: web.proje.info.tr